

Sastanak u Ministarstvu financija 27.1.2016.

– kronologija nezakonitosti u radu banaka

- **Nezakonitosti u radu banaka**
- **Metodologija za određivanje fiksnih marži**
- **Vansudsko rješenje za vraćanje preplaćenih kamata**

U ugovorima o kreditu ugovorenim prije 2010. banke su većinu promjenjivih kamatnih stopa ugovarale na nezakonit način, na način da se kamata mijenja ili odlukom banke ili u skladu s općim uvjetima koje će banka donositi u budućnosti ili u skladu s nepoznatim tržišnim uvjetima. Prema Zakonu o obveznim odnosima (ZOO) ugovorna obveza mora biti ili određena ili određiva. Određena je kada je kamata fiksna, a određiva je onda ako su ugovoreni podaci na temelju kojih se ugovorna obveza određuje. Citat, ZOO:

„II. ČINIDBA

Kakva mora biti činidba

Članak 269.

(1) Objekt ugovorne obveze je činidba koja se može sastojati u davanju, činjenju, propuštanju ili trpljenju.

(2) Činidba mora biti moguća, dopuštena i određena, odnosno određiva.

Ništetnost ugovora zbog činidbe

Članak 270.

(1) Kad je činidba nemoguća, nedopuštena, neodređena ili neodrediva, ugovor je ništetan.

(2) Ali ugovor sklopljen pod odgodnim uvjetom ili rokom valjan je ako je prije ispunjenja uvjeta, odnosno isteka roka činidba postala moguća, dopuštena, određena ili određiva.

Kad je činidba nedopuštena

Članak 271.

Činidba je nedopuštena ako je protivna Ustavu Republike Hrvatske, prisilnim propisima ili moralu društva.

Kad je činidba određiva

Članak 272.

(1) Činidba je određiva ako ugovor sadrži podatke s pomoću kojih se može odrediti ili su strane ostavile trećoj osobi da ju odredi.

(2) Ako ta treća osoba neće ili ne može odrediti činidbu, ugovor je ništetan.“

Banke su zanemarile ZOO i radile su isključivo po financijskim zakonima u kojima nije jasno bio definiran način za ugovaranje promjenjive kamatne stope. Kasnije, pravomoćnom presudom u kolektivnom sudskom procesu i sudski je utvrđeno da način na koji su banke ugovarale promjenu kamate nije bio pošten, time nije bio zakonit i zbog toga su sve ugovorne odredbe o načinu promjene kamate odlukom banke proglašene ništetnima u svim ugovorima ugovorenim od rujna 2003. do kraja 2008., jer je to razdoblje ugovaranja CHF kredita. Valja napomenuti da se presuda u tome dijelu odnosi i na euro i na kunske kredite.

Banke su na nezakonit način ugovarale promjenjivu kamatu u gotovo svim kreditima sve do kraja 2009., bez obzira što pravomoćna presuda glasi na razdoblje do kraja 2008. Izuzetak su samo pojedinačni ugovori izvan javne ponude banaka, ugovori koji su sklapani na temelju internih dogovora s VIP dužnicima, bilo da se radi o zaposlenicima banaka ili da se radi o zaposlenicima poduzeća s posebnim statusima kod pojedine banke.

Da su ništetne i odredbe o primjeni općih uvjeta koje banke donose nakon stupanja pojedinog ugovora na snagu dokaz su sljedeće odredbe ZOO-a:

„VII. OPĆI UVJETI UGOVORA

Pojam i obvezatnost

Članak 295.

(1) Opći uvjeti ugovora su ugovorne odredbe sastavljene za veći broj ugovora koje jedna ugovorna strana (sastavljač) prije ili u trenutku sklapanja ugovora predlaže drugoj ugovornoj strani, bilo da su sadržani u formularnom (tipskom) ugovoru, bilo da se na njih ugovor poziva.

(2) Opći uvjeti ugovora dopunjuju posebne pogodbe utvrđene među ugovarateljima u istom ugovoru, i u pravilu obvezuju kao i ove.

(3) U slučaju neslaganja općih uvjeta i posebnih pogodbi, vrijede ove posljednje.

(4) Opći uvjeti ugovora moraju se objaviti na uobičajeni način.

(5) Opći uvjeti obvezuju ugovornu stranu ako su joj bili poznati ili morali biti poznati u vrijeme sklapanja ugovora.“

Dakle, opći uvjeti vrijede samo ako su poznati u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu.

Zaključujem, banke su u većini ugovora ugovaranih prije 2010. godine ugovorile nezakonit način promjena kamata, pa su uslijed toga sva povećanja kamata koja su uslijedila nakon ugovaranja također bila nezakonita. Na temelju pravomoćne presude svi dužnici koji su ugovarali kredite u razdoblju rujana 2003. do kraja 2008. mogu dobiti preplaćene kamate i zatezne kamate na sudu. Imamo više nepravomoćnih presuda u tome smjeru, ali niti jednu pravomoćnu. Nažalost, jako je mali broj dužnika tužilo banke, a sada se pojavljuje problem s CHF dužnicima koji su tužili banke, jer više ne mogu dobiti preplatu – preplata je sadržana u konverziji i ne može se dobiti više na sudu.

Pojavljuje se problem sudskih troškova za koje dužnici nisu krivi.

U Narodnim novinama 75/09 objavljen je Zakon o potrošačkom kreditiranju koji je stupio na snagu 1.1.2010. Tim zakonom je definirano da kamata mora biti ugovorena na transparentan način, ali se taj zakon primjenjuje samo na nove kredite koji se ugovore poslije 1.1.2010. – **može se pretpostaviti** da su svi krediti ugovoreni nakon 1.1.2010. ugovoreni na zakonit način kada su promjenjive kamate u pitanju.

Usljed činjenice da su promjenjive kamate u većini kredita prije 2010. nezakonito ugovorene, krajem 2013. donose se mjesecima pripremane izmjene ZPK-a (NN 143/13) kojima se određuje da banke moraju u svim postojećim kreditima bez ugovorenih podataka o promjeni kamate - definirati, s dužnicima uskladiti i konačno i ugovoriti (jer ugovaranje je obveza koja proizlazi i iz članka 1022. ZOO-a) fiksni dio kamate, promjenjivi parametar (ili Euribor, ili Libor, ili NRS, i sl.) i razdoblja promjena kamata. Umjesto da banke učine sve što treba učiniti i ugovore podatke s dužnicima, banke su samovoljno i jednostrano na temelju nezakonito povećanih kamata odredile fiksne dijelove kamata (fiksne marže) u iznosima koji su u većini slučajeva veći od početnih kamata. **Budući da je fiksna marža dio kamate, ona nikako ne smije biti veća od ugovorene početne kamate, jer ona je dio kamate, a nije kamata dio marže.** Citiram ZOO u dijelu koji govori da se ugovorne obveze moraju ugovoriti isključivo u pisanom obliku:

„Oblik i sadržaj

Članak 1022.

(1) Ugovor o kreditu mora biti sklopljen u pisanom obliku.

(2) Ugovorom o kreditu utvrđuju se iznos te uvjeti davanja, korištenja i vraćanja kredita.“

Dakle, banke su očigledno prekršile i odredbe ZPK-a i odredbe ZOO-a, ponovo su postupile nezakonito i samovoljno su utjecale na buduću cijenu kredita, jer kamata je u stvari cijena kredita.

Kasnije je Udruga Franak pripremila za dužnike predloške za podnošenje prekršajnih tužbi na prekršajnim sudovima zbog neugovaranja fiksnih marži. Jedan dio dužnika je optužio banke za prekršaj, i dosad imamo nekoliko desetaka nepravomoćnih kazni za banke jer nisu s dužnicima ugovorile u „starim“ kreditima fiksni dio kamate, promjenjivi parametar i razdoblja promjena kamata – sudovi u većini slučajeva dosuđuju minimalne kazne od 80.000,00 kn za banke i 10.000,00 kn za predsjednike uprava banaka. Maksimalne kazne su 200.000,00 kn za banke i 50.000,00 kn za odgovorne osobe.

Nažalost, sve to što je opisano primijenjeno je i u simulacijama otplatnih planova za konverziju CHF kredita u euro kredite – primijenjene su kamate koje su u euro kreditima nezakonito povećavane i u anekse je unesena fiksna marža koja je nezakonito određena u euro kreditima početkom 2014. na temelju ZPK-a.

Iz svega navedenoga očigledno je da banke već najmanje 13 godina posluju nezakonito i svoje poslovanje još uvijek nisu dovele u zakonite okvire. Zbog toga je svakako potrebna nova intervencija u zakone i donošenje potrebne regulative da se banke dovedu konačno u red. Ono što Udruga Franak traži jest da se ispune predizborna obećanja MOST-a i HDZ-a, koja su potpuno u skladu s pravnim poretkom u Republici Hrvatskoj, dapače, ispunjenje tih obećanja bilo bi jačanje pravne države. Potrebno je sljedeće:

1. Dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju propisati metodologiju za određivanje fiksnoga dijela kamate, promjenjivog parametra i razdoblja promjena kamata u postojećim ugovorima u kojima ti podaci nisu ugovoreni. Osim toga, to bi se svakako moralo primijeniti i na konvertirane CHF kredite, jer u suprotnom bi bivši CHF dužnici bili oštećeni – jer su morali prihvatiti bankarsku samovolju i potpisati fiksnu maržu unesenu u anekse na temelju jednostrane odluke banke kao i nezakonito povećavane kamate u simulacijama otplatnih planova – zbog čega su imali povećana simulirana davanja prema bankama. Takav način ugovaranja aneksa nije bio zakonit, i Udruga Franak je to prijavila Ministarstvu financija i HNB-u. **Fiksna marža može se odrediti samo na jedan način, tako da se od ugovorene početne kamate oduzme vrijednost promjenjivog parametra u vrijeme sklapanja ugovora o kreditu.** Dokle god se to tako ne propiše, postojat će pravna praznina koju ne može popuniti niti sud niti ugovorne strane, jer sud na to nema pravo, a ugovorne strane se nikada neće moći dogovoriti. Valja napomenuti da je Republika Srbija svojim Zakonom o zaštiti korisnika financijskih usluga riješila taj problem još 2011. godine, a u Republici Hrvatskoj taj problem nije riješen prije svega zbog tvrdoglavosti bivšeg ministra Linića, koji je odlučio vatrogasnim mjerama ograničiti kamatu, a sustavni problem gurnuti pod tepih.
2. Posebnim zakonom odrediti način vraćanja preplaćenih kamata u svim kreditima koji su obuhvaćeni pravomoćnom presudom u kolektivnom sudskom procesu. To je potrebno zbog toga jer dužnici koji su oštećeni nerado podižu privatne tužbe, procesi su relativno spori, a činjenica jest da su banke nezakonito povećavale kamate i da je sva ta preplaćena kamata u stvari vlasništvo dužnika, a za banku to predstavlja stjecanje bez osnove. Valja napomenuti da je Mađarska taj problem riješila zakonom. Pravomoćna presuda u kolektivnom sudskom procesu temelj je za donošenje takva zakona.

Da bi se sve opisano riješilo, potrebno je formirati radnu grupu koja će poraditi na izradi potrebne regulative te nakon toga provesti zakonsku proceduru. U radnu grupu, u skladu s predizbornim obećanjima, ušli bi i predstavnici Udruge Franak. U roku od najviše tri mjeseca trebalo bi pripremiti konačni materijal za saborsku proceduru donošenja zakona.

Zagreb, 27. siječnja 2016.

Goran Aleksić